

'de vergissing van Lucien Kroll'

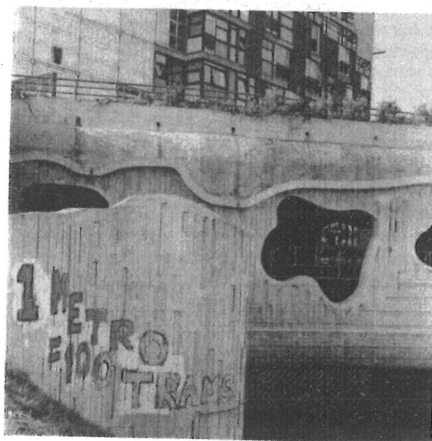
Tenslotte is het dan toch gelukt. Dank zij de medewerking van de redactie van Wonen/Tabk is een kritische beschouwing van Geert Bekaert, de Belgische architectuurcriticus par excellence, in een hollands vakblad voor architecten verschenen. Eindelijk is mijn vriend Bekaert zijn, niet meer kakelverse, scharrelei kwijt! (Wonen/Tabk 11/1983). Pas in 1983 is het hem gelukt om, vanuit Holland, zijn idee wereldkundig te maken dat een harde discussie gevoerd zou moeten kunnen worden over 'de vergissing van Lucien Kroll', diens studenten home 'la Mémé' te St Lambrechts-Woluwe.

Bekaert: 'Men kan la Mémé hooguit de charme van een romantisch nagebootste ruïne toe-dichten'.

In september 1982 zwierf ik, voor het eerst na de voltooiing, bij het door Lucien gebouwde metrostation bij la Mémé, het studenten home. Dit werd nu gedeeltelijk belemmerd door een strak talud; het gemaskerde bovengrondse tracee van de metro, even buiten het bovengronds gelegen ALMA-station. Grillig gevormde gaten in de gedeeltelijk zichtbare betonnen wand van de metro schacht; 'functionele' lichtvensters voor een geleidelijke overgang vanuit het daglicht naar de duisternis in de schacht. Onder deze 'vensters' een ondergrondse entree van het ALMA-station.

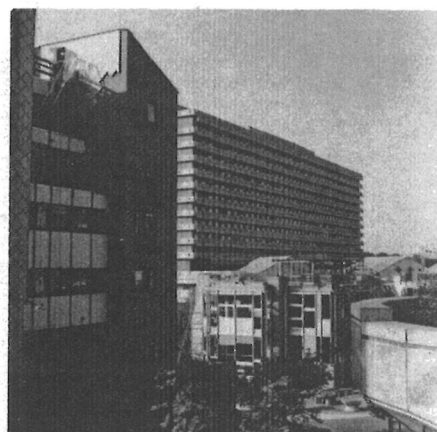
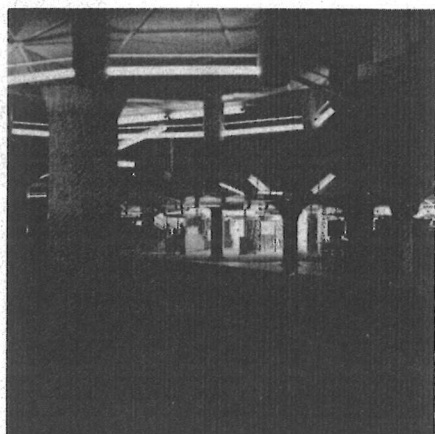
Bekaert: 'Het is niettemin op deze campussen dat we op zoek naar architectuur, waar iets aan vast zit, moeten zijn'.

Op de fraai geprofileerde, betonnen linkerzijwand van die entree staat in ferme letters te lezen dat één metrostation evenveel spijkers kost als honderd trams! Lucien gnuift en schiet zijn eerste plaatje. Toen hij in de zeventiger jaren, samen met studenten, arbeiders, omwonenden en belangstellende vrienden, als eerste aanzet voor een permanente, dynamische architectuur zijn Mémé bouwde, werden de muren in ieder geval niet beklad!

Bekaert: 'la Mémé is, als postmodernistisch bouwwerk in alles van zijn referentie naar het modernisme afhankelijk; daarvan ontkoppeld blijft er niets anders over dan onzinnig gebral'.

Ondanks het feit dat Kroll zich aanvankelijk als een 'vreemde scharrelkip' had ontpopt blijkt het universiteitsbestuur haar vertrouwen in de brallende architect niet te hebben verloren en wordt de bouw van het metro-station aan Lucien opge-

dragen. Ook nu zou zijn bloed wéér kruipen waar het niet gaan kan. Deze keer produceerde Lucien weliswaar een wat harder eitje maar hij zorgde er desondanks voor dat zijn geesteskind ook ditmaal weer als een architectonische, organische middelaar tussen mens en natuur zou moeten kunnen functioneren.

Bekaert: 'De droom kan alleen blijven voortbestaan door een voortdurende confrontatie met – en destructie van de realiteit'.

Lucien, die met lede ogen heeft moeten aanzien hoe zijn Mémé botanisch geheel ontmanteld werd –al het plantmateriaal op daken en gaanderijen is verdwenen en de 'tuin' werd streng gereguleerd en gedecimeerd– liet zijn vrouw, Simone, bloemmotieven ontwerpen voor het in- en exterieur van ALMA. Armetierige bloemetjes schijnen nu aan de grindgewassen vloeren te ontspruiten en moeten 'fleur' brengen in de donkere spelonken van ALMA.

Bekaert: 'Wat is een wensdroom? Een architectuur die geen architectuur meer zou zijn; een architectuur die opgenomen zou zijn in de spontaneiteit van het leven'.

Want het eitje van Lucien oogt in de werkelijkheid veel donkerder en somberder dan menige goed uitbelichte, 'kunstzinnige' architectuurfoto –in n'importe welk vakblad– doet vermoeden. Welke reiziger heeft er weet van dat Simone zelfs de onderkanten van de donkere lamphouders van een sierlijk bloemmotiefje heeft voorzien? Lucien rept met geen woord tegen mij over zijn nieuwe creatie. Zou hij diep in zijn hart ervan overtuigd zijn dat het volk liever buiten op één van de honderd trams zou staan wachten dan op de metro in het 'luxe' ALMA-station?

Bekaert: 'Kroll antwoordt dat zijn architectuur absurd is, maar niets is minder absurd dan deze architectuur'.

Wij verlaten het ALMA-station door de bovengrondse uitgang en slenteren naar het naastgelegen obligate stammineke. De entree van ALMA gaat hier volledig schuil onder één enorme barokke glazen luifel een 'spontane' vormgeving die het kenmerk van de meester is. Tijdens de bouw van la Mémé bedacht Lucien voor zulke bouwonderdelen vaak karakteristieke bijnamen die hem niet altijd in dank werden afgenomen. Nu, tien

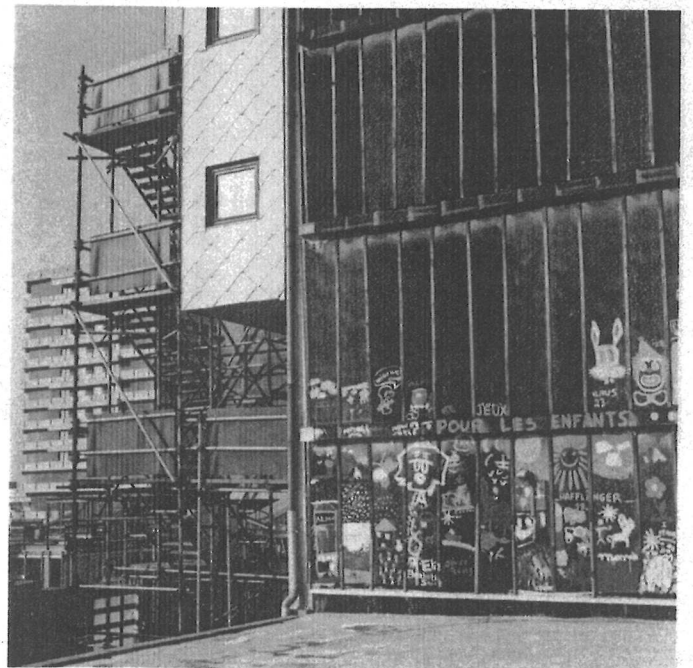
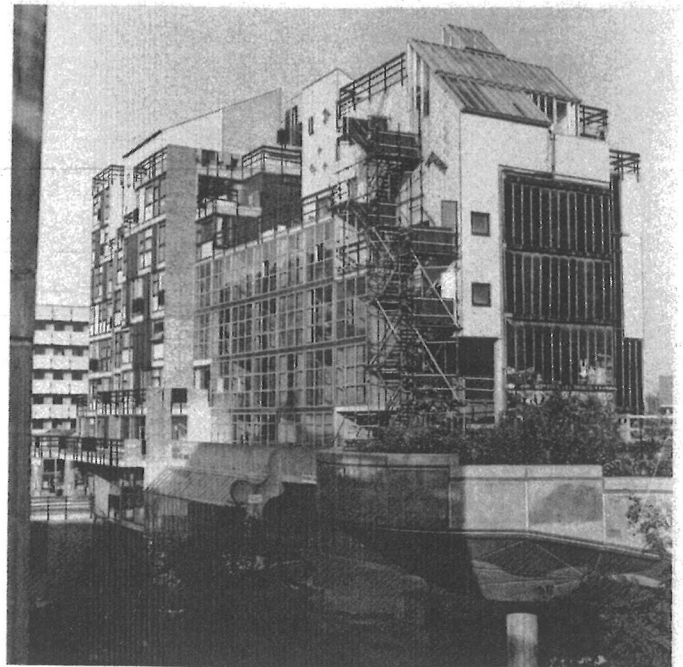
jaar later, doet hij dat niet meer en laat hij de glazen luifel voor wat zij is.

Bekaert: 'Men breekt een architectuurconcept niet af met een soort willekeur te suggereren, door kenners bijvoorbeeld 'fascistisch' te noemen en meer van dat soort dingen'.

Een volkomen nieuwe generatie van studenten laat zich, op het behaaglijk terrasje voor het stammineke, een fris pintje Stella Artois serveren. Tien jaar na de bouw van la Mémé kunnen wij –als onbekende passanten– rustig en ongehinderd tussen dit koutende volkje doorscharrelen. Wordt hier nog met één woord gerept over anarchie, participatie en zelfwerkzaamheid? La Mémé is al lang passéé, moet daar nu nog over worden gediscussieerd?

Bekaert: 'La Mémé dringt zich in die mate op door de publiciteit die aan haar wordt besteed, dat elk woord méér alleen maar alle misverstanden betreffende haar kan vergroten'.

Achter het stammineke –een ludieke 'tent' met een absurde, would-be uitgebouwde entree– ligt het

fel omstreden gepolariseerde bouwkundige wereldje van de medische universiteit: het hospitaal, een mastodont en la Mémé, een knusse broderie. Bekaert: 'De architectuur van Kroll is zó helder, zó duidelijk, zó eng rationalistisch, zó smal intellectualistisch, zó evident, dat men onwillekeurig bijna verder, er achter, gaat zoeken'.

Wat zou er achter de schermen wel niet allemaal te ontdekken zijn geweest wanneer de hele campus bovendien –wat oorspronkelijk de bedoeling is geweest– in één grote 'wilde tuin' veranderd zou zijn? De tuinen van Le Roy zijn immers zó duister, zó onduidelijk, zó absoluut irrationeel, zó breed intellectualistisch en zó weinig evident!

Bekaert: 'Maar er achter is niets. Er werd in St Lambrechts-Woluwe een monument van alwetendheid opgericht; god de vader als Adam vermomd in het paradijs van de inspraak'.

Maar in plaats van plantmateriaal voor wilde tuinen deden de obligate berberissen cotoneasters en vuurdorens hun joyeuze intocht en werd met behulp van schilderachtige, ongelijk hoge bielzen en in rustica uitgevoerde bouwsels een milieu gecreëerd dat op schijncreativiteit en valse spontaneïteit berust en dat de eer van de campus hoog moet houden.

Bekaert: 'Alle betekenissen liggen er boven op. Ze zitten er niet in. Er is hier geen sprake van

onzekerheid, twijfel, bescheidenheid of ingekeerdheid'.

Maar er is nog een sprankje hoop! La Mémé is namelijk nog niet voltooid!!! De rest van 'la Grande Dame' zal in de toekomst, dwars over de nieuwe metro worden afgebouwd; te beginnen bij de hoge zwarte semi-permanente buitenmuur die nu nog een deel van de westelijke flank van 'Madame' ontsiert. De jeugd van St Lambrechts-Woluwe mag zich op 'het zwarte schoolbord' naar hartelust beeldend uitleven; zolang met de bouw nog niet begonnen is.

Bekaert: 'La Mémé wil géén persiflage zijn; geen schaterlach; zij is doodernstig geplande chaos,

goedgeregelde anarchie, verkort groeiproces'.

Is deze semipermanente, trieste zwarte muur eigenlijk niet het enige en laatste deel van La Mémé dat –anno 1983– nog functioneert volgens de filosofie die nodig is geweest om, de inmiddels 'te lichtgevonden', la Mémé van de grond te krijgen? Als het getij verloopt, verzet men de bakens. Het bureau 'Kroll nieuwe stijl' realiseert haar plannen nu met behulp van computergestuurde en voorgeprogrammeerde tekenmachines. 'La Mémé Complémentaire' zal dan ook hopelijk, indien door Kroll gebouwd, een meer serieuze verschijning kunnen worden dan haar oudere spontane, frivole tweelingzuster. *Bekaert: 'Mijn afwijzing van La Mémé betekent echter niet dat ik geen respect –en véél meer dan dat– heb voor Lucien Kroll'.*

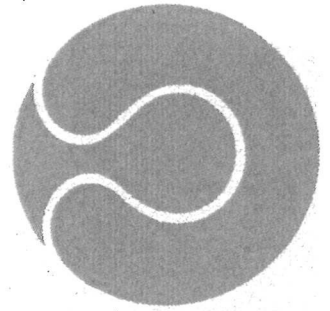
Kroll –die door menige collega meer als een clowneske jongleur dan als een serieuze vakbroeder wordt ervaren– zou waarschijnlijk méér met een haarscherpe analyse, waarom zijn Mémé tot een statisch monster verworden moest, gediend zijn geweest dan met zo'n nietszeggend complimentje. Het eventueel niet functioneren van la Mémé kan en mag evenmin alleen op het conto van deze 'kinderlijke idealist' worden geboekt als dat Lucien zijn verantwoordelijkheid daarvoor zou kunnen afschuiven op het legertje verantwoordelijke politieke figuren en hun ambtelijke trawanten.

Bekaert: 'Ik meen echter dat Kroll zich, alle goede bedoelingen ten spijt, vergist'.

St Lambrechts-Woluwe, als habitat voor al wat leeft, werd door ons nooit beschouwd als een paradijs, in welke ('inspraak-') vorm dan ook, maar als een gebied waar menselijke culturen gewoon ontwikkeld zouden kunnen worden op basis van chaotische cq wilde systemen. Analoog aan natuurlijke processen zouden, op de héle campus, opbouw- en afbraakprocessen constant

gelijktijdig moeten kunnen plaats vinden. La Mémé zou een monument van 'al-wetendheid' moeten worden in die zin dat zij –op basis van de totale potentie van mens, plant en dier, waarvoor zij een dynamische habitat zou moeten zijn– in de tijd zou moeten kunnen blijven groeien en afsterven. In die zin opgevat is het 'verhaal' van Kroll cs een gewoon verhaal van alle tijden. *Bekaert: 'Het geniale van Kroll bestaat er in dat hij perfect heeft begrepen waar het postmodernistische verhaal behoefte aan had en dat heeft weten te vertellen in la Mémé; hetgeen natuurlijk een gebeurtenis op zich (geweest?–LeR) is'.*

'Het merkwaardige van Steilshoop –een stadswijk tien kilometer ten noorden van de miljoenenstad Hamburg (1,7 miljoen inwoners)– is dat die woonwijk helemaal, maar dan ook helemaal niet functioneert'. Prof Jos Weber, architect en docent aan de Academie voor Beeldende Kunsten in Hamburg, wijst naar een gesloten, als één blok hoog oprijzend complex van sociale woningbouw dat sinds 1961, als vrucht van een grote internationale prijsvraag, was ontstaan en dat het meest vooruitstrevende stedenbouwkundige project van Hamburg had moeten zijn.

'Méér dan twintigduizend mensen wonen hier nu in 'kazernes' die gezamenlijk éérentwintig kale binnenhoven omsluiten, op een stukje grond dat toen nog het laatste stukje onbebouwde grond was waarover de vrije stad Hamburg kon beschikken. Voor de Tweede Wereldoorlog was dit hele gebied één grote Schrebegartenkolonie –volkstuincomplex– die, als gevolg van de hui-zernood kort na de oorlog, op illegale wijze was uitgroeid tot één groot woonparadijs'.

'Het begint te regenen; Steilshoop danst als een transparant silhouet over de voorruit van onze auto. Weber vervolgt: 'Aan die prijsvraag voor Steilshoop heeft ook een groep architecten van de CIAM-groep 'Team X' meegewerkt: Candillis, Woods en Josie –drie oud-medewerkers van Le Corbusier– uit Parijs; Alison en Peter Smithson, beiden uit Londen en Van den Broek en Bakema uit Rotterdam. Zelf ben ik niet alleen als architect ooit naast medewerker van Bakema, maar bovendien ook zijn schoonzoon geweest. Je kunt dus wel zeggen dat ikzelf ook aan de wieg van Steilshoop heb gestaan en dat ik in ieder geval de sfeer heb mogen proeven die natuurlijk ook deze fijne groep van idealistische collega's eens moet hebben bezield. Want, verdomme Louis, ook zij hebben voor een betere samenleving geknokt hoor!'

'We parkeren de auto in de buurt van het winkelcentrum van Steilshoop en verliezen ons tussen het winkelende volk. 'Het nieuwe van Steilshoop was dat men hier weer voor het eerst –na een lange periode te hebben gebouwd met behulp van 'vrij-in-de-ruimte' staande stedenbouwkundige conceptie– duidelijk vanuit een stedenbouwkundige structuur heeft gewerkt. Dat wil zeggen dat men hier dus gewoon straten tussen grote strakke woonblokken heeft laten ontstaan. Eigenlijk is het gedonder begonnen toen men het oorspronkelijke plan van Steilshoop –om niet hoger dan vier etages te bouwen– om financiële redenen niet kon realiseren en men doodleuk het besluit nam om, zonder de schaal van de binnenhoven gelijktijdig te veranderen, zelfs tot achthoog en hóger te gaan doorbouwen'.

Even werken we, staande aan een smoezelige